

Geir Winje

Religion på nettet

Opprinnelig publisert i *Religion og livssyn* nr 1 1999

Oppdatert 2004

I. BESKRIVELSE

Internett er fullt av religion, eller rettere sagt fullt av hjemmesider med religion som hovedtema. I bøker og tidsskrifter, kirker og andre religiøse "markedsplasser" har det alltid vært noen som godkjenner hva som skal sies, for eksempel en redaktør eller prest. På Internett er det derimot ingen sensur, og nettet kan derfor minne om et gigantisk Speaker's Corner. Her kan hvem som helst si hva som helst, med hele verden som potensielt publikum. Skolens fagplaner forutsetter bruk av Internett, men vi vet ennå ikke helt hvordan vi fullt ut skal nyttiggjøre oss det.

Internetts mange hjemmesider med religiøst innhold kan kategoriseres på mange måter, blant annet etter sin konfesjonelle forankring og etter sin hensikt.

Web-sider etter religion, konfesjon og tema

Yahoo og andre temabaserte søkemotorer har kategorisert en del hjemmesider med klart religiøst innhold etter religion, konfesjon og tema. Selv om Yahoo er en av Internetts største adressesamlinger, er det mange web-sider som ikke er registrert her. Tallene nedenfor (1999-tall) kan derfor mangedobles, men gir likevel et visst inntrykk av hvilke temaer som går igjen: Det er kristendommen som dominerer på nettet.

Yahoo hadde i desember -98 over 11.000 kristendomsrelaterte web-sider i sin oversikt, hvorav de fleste representerer "sects and denominations". Jødedommen er hovedtema på over 1.200 sider, og mange religiøse retninger er representert med mellom 100 og 500 sider (ordnet etter antall): New Age (omfatter også sidene som tilbyr "divination" - spådomstjenester), buddhisme, paganisme, islam, hinduisme, bahá'í, scientologi (her er nesten halvpartene av sidene viet "opposing views") og unitarisme. Blant de religiøse temaene som presenteres på oppunder 100 hjemmesider er mystikk, meditasjon, messiansk jødedom, satanisme, sjamanisme, Hare Krishna, sikhisme og voodoo.

Det er altså disse trosretningene og temaene som dominerer på Yahoo, selv om den forholdsvis fordelingen ikke tilsvarende de ulike organisasjonenes medlemstall. Til tross for at en del av adressene er europeiske og asiatiske, reflekterer Yahoo først og fremst hvilke religiøse interesser som dominerer i USA på 90-tallet.

Yahoo Norge er en relativt ny adressesamling, og har foreløpig ikke fått så stor oppslutning. Telenors adresseliste (Kvasir) er derimot mer omfattende, og gir en brukbar oversikt over hovedtemaene på de norske web-sidene om religion. Også her er kristendommen størst, med over 600 sider. Deretter følger New Age (85 sider, hvorav de fleste tilbyr kommersielle tjenester) og islam med oppunder 30 sider. Kvasir har dessuten mange kategorier som omfatter relativt få adresser, samt cirka 40 "diverse"-sider med religiøse meningsytringer og annet. I tillegg kommer adresser fra resten av Skandinavia.

Web-sider etter hensikt og holdning

Et alternativ til den tematiske inndelingen er å kategorisere web-sidene etter fire s'er: De salige, de sinte, de saklige og de som selger.

De salige sidene er forkynnende hjemmesider, og verdifulle fordi en her møter mennesker som ofte brenner for sin tro og er åpne for kommunikasjon. Blant mange eksempler kan nevnes *Grace 'N Vessels of Christ Ministries*, der vi møter en kristen forkynnelse med vekt på helbredelse. *The Temple* er en New Age-side som tilbyr følgende:

Love & inspiration

New Pictures of Reality

Perspectives on Your True Identity

Co-creating a new world in conciousness & expressing it on Earth

Spirituality resonant links & home based business opportunities

De sinte sidene drives av avhoppere, "anti-cult"-bevegelser og andre som er negative til én eller flere religioner. Et godt eksempel er *Informasjon om Jehovas vitner*, som publiserer artikler hvis hensikt er å avsløre *Vakttårnet*. Slike web-sider kan være verdifulle på grunn av sitt engasjement, men publiserer ofte - i likhet med de salige sidene - udokumenterte, ikke-forkningsbaserte opplysninger.

De saklige sidene drives gjerne av utdanningsinstitusjoner som ønsker å guide sine elever og studenter på Internett. Både institusjoner og privatpersoner har lagt ut pekingsamlinger der brukerne får hjelp til å finne frem på nettet, ofte med en kvalitetsvurdering eller andre kommentarer. En del institusjoner legger også ut religionsrelaterte dokumenter, artikler og kunst, for å gjøre det allment tilgjengelig. Eksempler på dette er *Asian Arts*, *Christus Rex* (tilknyttet Vatikanet) og *Hall of Church History*. Enkelte sider av denne typen - ikke minst de store leksika vi finner på Internett - forutsetter at brukerne logger seg på ved hjelp av en kode, noe som ofte innebærer at de må betale for tjenesten.

De som selger religiøse bøker og lignende utgjør en stor andel av de religionsrelaterte web-sidene. Dette er rent kommersielle sider som fungerer som både reklame og salgsdisk. Mange religiøse samfunn driver også salg av bøker og annet fra sine hjemmesider.

Når elevene surfer omkring på nettet etter informasjon om religioner og livssyn, er det viktig at web-sidene forstås som uttrykk for kommunikasjon, og ikke som "læreboktekster". Uten et analytisk forhold til avsenders hensikt er det vanskelig å nyttiggjøre seg den informasjonen Internett tilbyr.

Cyberreligioner

En tredje måte å kategorisere de religiøse web-sidene på, er etter grad av nærhet til reelle religionssamfunn. Utenfor Internett finner vi samfunn der medlemmene møtes på gudstjenester og møter, men også bevegelser basert på brevkurs og annen fjernkommunikasjon. På Internett har mange slike samfunn lagt ut hjemmesider, men vi finner også religioner og konfesjoner for mennesker som utelukkende kommuniserer på nettet. Slike samfunn kalles gjerne cyberreligioner, og en del av dem er listet opp hos for eksempel Yahoo.

Både kristendommen og andre religioner har sine "cyberkirker", ofte tilknyttet jordiske menigheter. Et eksempel er *Cyber Church of Eufalia*, hvis uttalte hensikt er "bringing Jesus Christ to the Internet". Norske eksempler på etablerte religioner i cyberspace er de såkalte "cyberprestene". En av dem er *Cyberpresten for homofile og lesbiske*. På Internett finner vi også for eksempel *Church of All*, en tilsynelatende seriøs cyberreligion med økologisk tilnærmelse. De fleste cyberreligioner er imidlertid særegne religioner med et teknologisk preg, som ofte forkynner "en vitenskapelig gud" eller en harmonisering mellom religion og vitenskap. Et norsk eksempel er *Den Kybernetiske Kirke*.

Church of Virus er et godt eksempel på en cyberreligion som formidler visse holdninger og forestillinger, tross det utradisjonelle preget. Denne web-siden er bygget opp som et "edderkoppnett": Velkomstsiden inneholder et symbol, en kort definisjon eller presentasjon av hva Virus-kirken er, og et sitat av Charles Darwin. Dette oppfatter cybergjesten umiddelbart, og han tilbys 12 hovedsider å velge mellom for å komme videre. Disse omfatter blant annet en introduksjon til kirken, sider om synder og dyder, "virianske" helgener og et Virus-leksikon.

Siden med tittel *Virian sins & virtues* er en lettlest oversikt over tre dyder med kontrasterende synder: Dyden fornuft settes opp mot dogmatisme, empati mot apati og visjon mot hykleri. Når disse utdypes, skjer det i tråd med den første dyden, altså med fornuftig argumentasjon. En enkel analyse viser at sentrale pluss-ord i denne teksten er "logikk", "rasjonalitet", "perspektiv" og "menneskelig". Gjennom den konstruerte religionen *Church of Virus* forkynnes altså et livssyn med klare fellestrekk med tradisjonell humanisme. Söker vi videre i Virus-kirkens nett-sider finner vi helgenen *St Charles*, noe som gir inntrykk av en "darwinistisk religion". Ved grundigere lesning blir det klart at darwinismen som sådan er underordnet, og at Darwin betraktes som helgen fordi han introduserte et mem (en meningsbærende idé eller et bilde som siden har preget vår kultur. Nina Witoszek definerer for øvrig i *Norske naturmytologier* (1998) et mem på denne måten: Det "refererer til fortellinger og forestillinger som gir gjenklang i et fellesskap eller et samfunn, og hvis identitet avtegner seg gjennom lange tidsrom" (s 13). Det viktigste norske memet i hennes bok er naturen.)

En tilfeldig valgt cyberreligion inneholder altså mange nivåer og elementer, og inviterer til oppdagerferd i andre menneskers livssyn. I videregående skole kan slike web-sider brukes i

tverrfaglig undervisning: Analyse av livssynselementer kan kombineres med tekstanalyse, og elevene kan få trening i å lese digitale tekster på en bevisst måte.

Parodireligioner

Det er ikke så lett å vite når en har å gjøre med seriøse religioner på Internett. Med det rette utstyret kan web-sidene designes på en profesjonell måte, og det er mange som benytter sjansen til å lage "liksom-religioner" for underholdningens skyld. Noen av de mest åpenbare religionene av denne typen er listet opp på Yahoo under overskriften Parody Religions.

De største parodireligionene er velutviklede og fremstår på mange måter som seriøse. Det dreier seg særlig om discordianismen, som opererer med hjemmesider for ulike losjer, ordener og menigheter, blant annet *Bitches of Eris*. Dette er en religion som opprinnelig ble diktet opp i Robert Shea og Robert Anton Wilsons *Illuminatus*-trilogi (1976). I disse science fiction-romanene er et hovedtema kampen om verdensherredømmet med tilhørende konspirasjonsteorier. Bøkene er underholdende og nærmest anarkistiske i sin grunnholdning, og leses mye av elever og studenter med interesse for fantasy, rollespill og data. På de discordianske hjemmesidene er det mange som boltrer seg, og kommunikasjonen forutsetter begreper og humor som ofte bare de innvidde forstår. Det nedlegges mye arbeid i å utvikle og vedlikeholde disse sidene, som er fulle av informasjon og seriøse samtaler omkring en religion som egentlig ikke finnes.

Den andre store parodireligionen på nettet er The Church of the SubGenius. Den viktigste profeten i denne kirken er J. R. "Bob" Dobbs, som introduserte sin parodireligion i bokform allerede på 50-tallet. Dette er en polyteistisk religion, og hjemmesidene tilbyr informasjon om samfunnets historie, etiske manifeste, leksika over guder, etc. Church of the SubGenius lover sex, penger og moro til sine tilhengere, men parodierer også dommedagsangst, blind tro og andre fenomener den finner kritikkverdige.

Blant parodireligionene finner vi for øvrig alt fra det totalt meningsløse til det ganske morsomme og intelligente: Noen religioner er små og grunnlagt av ensomme nett-surfer, for eksempel *Church of Nothing at All* ("one member, but slowly growing"). Andre parodireligioner samler større menigheter, og dyrker for eksempel mediefigurer som Elvis (f eks *Church of Elvis*) eller Beavis fra MTVs tegnefilmer om Beavis og Butthead (f eks *Beavis Christ*). Svært mange parodireligioner dyrker for øvrig dyr, for eksempel *Det Hellige Gevir*. To norske parodireligioner er *Mongs Venner* og *Svantologikirken*.

Også parodireligionene åpner for en analytisk tilnærming. I *Church Of The Holy Pear* dyrkes for eksempel pæren som gud. Denne kirkens web-sider tilbyr en "pærebibel", ukentlige "pæreord", brev fra tilhengere, og så videre. Her parodieres både tradisjonell kristendom og moderne trosretninger som Summit Lighthouse og Scientologikirken. Det interessante ligger blant annet i hvordan kritikken begrunnes og i de språklige kodene. Kirkens sentrale medlemmer har også lagt ut hver sin hjemmeside der de presenterer seg selv ved å liste opp favorittfilmer, favorittmat, etc, og inviterer på denne måten likesinnede til å ta kontakt. Pærekirken har også et seriøst(?) budskap, formulert i de to første av kirkens syv bud: 1. Thou shall not obey the system 2. Thou shall fight the system.

Samtalen på nettet

Det foregår en kontinuerlig samtale på Internett, gjennom e-post, nyhetsgrupper og andre post- og samtaleprogrammer. Når det gjelder den norske samtalen om religion, får en lettest oversikt på nyhetsgruppen *no.religion*. Deltagerne i denne samtalen kan grovt sett deles i tre: 1) Noen er pratesyke og diskusjonslystne, 2) andre er sterkt troende eller tvilende, og har et eksistensielt forhold til religiøse temaer, 3) mange er elever på jakt etter hjelp til skoleoppgaver.

Samtalene på den norske nyhetsgruppen dreide seg i desember -98 særlig om ulike syn på hvordan Bibelen kan tolkes, Jesus og Gud, kristendom og krig, homofili, reinkarnasjon, meditasjon, sex og vitenskap. Mange av deltagerne virker unge, og skriver korte, enkle innlegg, mens andre er voksne og går inn i rollen som faglige veiledere. Et typisk innlegg (som ikke fikk mange svar) er følgende melding fra "Michel Angelo" 18. desember:

Gud tar jo stadig kontakt med menneskene, av "alle" slag, hvite, svarte, gule, amerikanere, nordmenn, arabere o.s.v. Hvorfor er det bestandig etter at det har vært misjonærer der? Tør han ikke komme fram før noen misjonærer har vært der og fordrevet de andre gudene? Hvis guden er sterk, kan jo han bare dytte bort de andre selv, og så slipper snille hvite menn og kvinner å gå så langt inn i jungelen. :-) Eller tar jeg feil, har noen gang misjonærer kommet helt inn i jungelen, til en stamme som aldri har sett hvite før, men som allikevel er ferdig kristne?

Samtalen om religion på Internett er en del av den samtalen som i dag føres utenfor klasserommene og kirkene (jf Tickle: *God Talk in America*, 1997). Et kjennetegn ved denne samtalen er at den føres uten innblanding av autoriteter som teologer, naturvitere og lærere. Et særpreg ved moderne religiøsitet er nettopp at den er løsrevet fra tidligere tiders religiøse institusjoner. Blant ungdom kan selvsagt samtaler om religion finne sted i forbindelse med religionstimer og konfirmasjonsundervisning, men de føres oftere i forbindelse med kinofilmer, musikk og på fester. Dette er arenaer der ungdom selv kan styre en samtale inspirert av inntrykk fra populærkulturen.

I tillegg til den norske nyhetsgruppen for religion, har også andre land lignende fora for samtaler på folkespråket. Ut over dette finner vi også en internasjonal nyhetsgruppe på adressen *alt.religion*. Denne er delt i cirka 30 undergrupper, blant annet for kristendom, islam, hekser, åsatro, eckankar og scientologi, samt *Church of the SubGenius* og andre cyberreligioner. I enkelte av disse gruppene er samtalen preget av interne koder, og det kan være vanskelig for utenforstående å bli tatt alvorlig.

II. KOMMENTARER

Senmoderne tekster i det virtuelle rom

Ethvert uttrykk som kan leses eller tolkes kan forstås som en "tekst". En lineær tekst må leses fra en definert begynnelse til en definert slutt dersom den skal gi mening for leseren. Tekstens forfatter har altså full kontroll over hvordan den leses. Romaner og filmer er eksempler på slike tekster. Med bilder forholder det seg derimot annerledes. De kan leses på mange måter,

og kunstneren har ikke den samme kontroll over betrakteren som tilfellet er med en typisk roman eller fagbok. På Internett møter vi tekster som absolutt ikke er lineære. Gjennom hypertekst nærmest oppfordres nett-surferen til stadig å begynne på nye tekster, fremfor å fullføre én av gangen. Web-sidene designes derfor slik at de gir så mye informasjon som mulig uten å være lineære. Symboler (ikoner), bilder, stikkord og overskrifter antyder mer enn de forklarer, men nett-surferne lærer seg å lese dem.

I *Frem mod middelalderen* (1993) hevder Jan Lindhardt at den moderne tids skrift- eller tekstkultur nå erstattes av en senmoderne bildekultur. Han sammenligner denne bildekulturen med middelalderens bildekultur (selv om middelalderens menneske forholdt seg til de skriftlærdes autoritet – i motsetning til det senmoderne mennesket som i større grad er sin egen autoritet).

Lindhardt forsøker å vise hvordan modernitetens tid (definert med utgangspunkt i renessansen) var preget av lineære tekster. Dette var en tid for det private mennesket, for *individet*, som siden reformasjonen har kunnet lese sin bok og møte sin Gud i sitt lønnkammer. For mange er denne tiden i ferd med å ta slutt, og dagens elever ser mer på TV enn de leser bøker. Med mange kanaler får vi flere valgmuligheter, og gjennom for eksempel zapping og rockvideoer formidler også TV ikke-lineære tekster. Gjennom felles opplevelser foran TV-skjermene beveger vi oss tilbake mot middelalderens bildekultur i "det kommunale rom", selv om vi er fysisk atskilt. Det senmoderne fellesrommet er et *virtuelt* (fra latin: til stede, men ikke synlig) rom, men like fullt et rom som gir mange mennesker felles opplevelser via bilder og ikke-lineære tekster.

I motsetning til TV er Internett et *interaktivt* virtuelt fellesrom, noe som fører til en helt ny situasjon i det tusenvis av mennesker gjør sine hobbyer, meninger og erfaringer kjent for hele verden. På denne måten viser "det private mennesket" seg frem i et "felles rom". Siden dette rommet er virtuelt og ikke reelt, kan utstilleren på en annen måte enn før velge hvordan han vil fremstå. Besøker vi et ukjent menneske i den reelle verden, kan vi oppleve å se ting som ikke er ment for våre øyne, men i Internett's virtuelle verden ser vi bare det den andre ønsker å vise frem. På Internett's hjemmesider har verten full kontroll over hva gjesten får møte, men gjesten må selv oppsøke dem.

Roller og strategier

Når en presenterer seg selv og sine interesser på nettet, skaper en altså et bilde av seg selv. En spiller en rolle, og skaper på denne måten en viss distanse til det private preget. Et annet virkemiddel for å skape distanse er ironi. Ironien er eksklusiv fordi den utelukker mottagere som ikke har de samme verdiene eller bruker de samme kodene som ironikeren. "Generasjon X" er i dag rundt 30 år, og har i særlig grad utviklet ironien som en strategi for å overleve. I Norge kjenner vi dette fra for eksempel *Lille Lørdag*. Selvsagt er det mange i denne aldersgruppen som ikke er typiske "Generasjon X'ere", men vi møter mange av dem på Internett, for eksempel i parodireligjoner som *The Church of the SubGenius*.

I kjølvannet av "Generasjon X" kom "Generasjon Y": Den *naive* generasjonen (j Erlend Loe: *Naiv. Super*). Enkelt sagt møter vi her unge mennesker som ikke lenger angriper eller forsvaret seg mot ideologiene, men som forsøker å leve uten ideologi. Undring, lek og åpenhet har erstattet ironikernes kritiske holdning. Den naive tilnærmingen til både moderne

og tradisjonelle livssyn gjør at mange parodireligioner ikke virker ironiske, men snarere morsomme og tilsynelatende ukritiske. Med den naive rollen følger friheten fra ideologisk diskusjon, og en sjanse til å gjenoppdage "de små ting". En slik rolle eller identitet er attraktiv for mange unge på 90-tallet, og den ytrer seg til dels i blant annet *The Church Of The Holy Pear*. En fersk betegnelse på dagens unge nettsurfere er for øvrig "Generasjon N".)

Som generasjonsfenomener kan både ironi og naivitet forstås i lys av det "modernitetens sammenbrudd" som finner sted mot årtusenskiftet. Både tradisjonelle ideologier (som kristendommen og islam) og moderne ideologier (som humanismen og sosialdemokratiet) har i manges øyne spilt fallitt, men de har samtidig status som bærebjelker i samfunnet. Ungdom som vokser opp i senmoderne tid utvikler derfor stadig nye strategier, holdninger og roller som gjør det mulig å nyte livet selv om de omgis av ideologier de ikke kan tro på.

Ironi og naivitet er bare to av mange mulige strategier. En tredje strategi kan være å gå tilbake til én, enkel sannhet som utgangspunkt for alle andre sannheter. Mange forsøker å videreføre elementer fra både tradisjonelle og moderne ideologier, og vi finner dem i svært forskjellige miljøer, for eksempel Natur og Ungdom og Trosbevegelsen. Her er tilværelsen til en viss grad forstått på én formel, og en forsøker å leve autentiske liv i tråd med de grunnleggende prinsippene en tror på. Verken ironi eller naivitet har noen stor plass innenfor disse bevegelsene, og deres web-sider er gjerne seriøse og forkynnende.

Mediert religion

*Stewart Hoover og Knut Lundby tar i *Rethinking Media, Religion, and Culture* (1997) for seg religion som mediert fenomen, det vil si religiøse budskap i massemedia. Et poeng er her hvordan religiøse tanker, forestillinger og "hellige symboler" preges av selve medieringsprosessen. Ulike medier medfører ulik forståelse og tilnærming til det religiøse: Middelalderens kirkerom forkynte på mange måter "en annen kristendom" enn modernitetens trykte bøker.*

Internett er et typisk medium for vår tid, og det er uvisst i hvilken grad det vil prege opplevelsen av religion og religiøsitet i fremtiden. Kan hende blir religion ytterligere privatisert og fragmentert. Kanskje får vi nye skiller mellom de som behersker de nye mediene og de som ikke gjør det. Kanskje vil også den reaksjonen vi i dag opplever mot det senmoderne bli enda sterkere, i form av en revitalisering av moderne ideologier (jamfør strengt organisert religiøsitet og fundamentalisme).

Internett i skolen?

Internett tilbyr et mangfold av ikke-lineære tekster, fragmenter, bilder, personlige møter, forkynnelse, meningsytringer, alvor, humor, ironi og rollespill. Nettet er et virtuelt rom der alle som ønsker (og har råd) kan delta, og reflekterer på mange måter den senmoderne kulturen som elevene omgis av til daglig. Det inngår også i et større nettverk av ulike medier som på godt og vondt preger de budskap det formidler.

Mange hevder at det senmoderne, fragmenterte mangfoldet skaper forvirring hos dagens unge, og at skolen bør være en "motkultur" i forhold til dette. Andre vil hevde det motsatte: Det senmoderne samfunn er kommet for å bli, og elevene bør få trening i å beherske både tempoet og kodene. Internett er dagens største og mest uoversiktelige informasjonsbank og virtuelle kommunikasjonsrom. Det inviterer til både deltagelse og analyse, og kan nettopp derfor brukes i både religionsfaget og andre sammenhenger.

Utvalgt litteratur

Aarseth, Espen J: Cybertext. Perspectives on Ergodic Literature, Johns Hopkins University Press, London 1997. Grundig bok fra en norsk forsker - om digitale tekster, PC-spill, etc.

Brunstad, Paul Otto: Ungdom og livstolkning, Tapir 1998. Tar blant annet opp ungdomsreligiøsitet i forhold til populærkultur.

Cobb, Jennifer: Cybergrace. The Search for God in the Digital World, Croen, New York 1998. Moderne teolog med et kreativt syn på Internett.

Coupland, Douglas: Generasjon X, Oktober 1994. Romanen som gjorde "Generasjon X" til et begrep.

Gilhus, Ingvild & Mikaelsson, Lisbeth: Kulturens refortrylling. Nyreligiøsitet i moderne samfunn, Universitetsforlaget 1998. Har blant annet et kapittel om religion på nettet.

Hoover, Stewart M & Lundby, Knut (red): Rethinking Media, Religion, and Culture, Sage Publications, Thousand Oaks 1997. Artikler om mediert religion i vår tid - for de som vil lese mye.

Lindhardt, Jan: Frem mod middelalderen. TV - det levende billede i det åbne rum, Gad, København 1993. En sammenligning mellom middelalderens og senmodernitetens bildekulturer.

Loe, Erlend: Naiv. Super, Cappelen 1996. Norsk roman der hovedpersonen gjennom en krise beveger seg fra ironi (X) til naivitet (Y).

Otnes, Hildegunn: "Norsklærerstudenter analyserer Kajantias hjemmeside" i Norsklæreren nr 5, 1997. Om digitale tekster i lærerutdanningen.

Solø, Stein: "ANiA & KajAs GULE SIDER" i Norsklæreren nr 5, 1997. Analyse av ungdomstekst på internett.

Tickle, Phyllis A: God Talk in America, Crossroads, New York 1997. Om religiøse samtaler utenfor de religiøse og vitenskapelige institusjonene, blant annet på nettet.

Winje, Geir: "Det religiøse mangfoldet blant unge i 90-åra" i Bugge, Thorleif & Gjems, Liv (red): Time-out! Bilder fra nye pedagogiske landskap, Fagbokforlaget 1998. Om en religionsundersøkelse blant ungdom på Internett.

Witoszek, Nina: Norske naturmytologier fra Edda til økofilosofi, Pax 1998. Om norske memer (jamfør Church of Virus).